

Europejskie Stowarzyszenie Analizy Transakcyjnej EATA

Kodeks Etyczny EATA¹

przyjęty drogą głosowania przez Delegatów EATA 02.07.2007

Wprowadzenie

Kodeks Etyczny EATA ma za zadanie działać jako wytyczne dla organizacji międzynarodowych afiliowanych z EATA i dla każdego członka EATA. Ma on również stanowić pomoc w etycznym postępowaniu dla członków EATA pracujących w obszarach psychoterapii, poradnictwa, organizacji i edukacji.² Każde stowarzyszenie narodowe ma za zadanie stosować go spójnie z deontologicznym kodeksem narodowym.

Ponadto Kodeks ten informuje opinię publiczną, jakiego postępowania może oczekiwać w powyższych kontekstach ze strony członków Stowarzyszenia.

Organizacje narodowe powiązane z EATA przyjmują kodeks etyczny EATA i używają go jako punktu odniesienia, aby analizować specyficzne sytuacje dla swoich członków. Każdy członek EATA musi mu się podporządkować podczas swojej praktyki. Jeśli się tak nie stanie, Stowarzyszenia Narodowe nakładają stosowne sankcje.³

Niniejszy kodeks dzieli się na trzy części: pierwsza stanowi wprowadzenie do Kodeksu, nakreślając podstawową perspektywę etyki; druga stanowi główną część Kodeksu i wyjaśnia definicję fundamentalnych wartości oraz powiązane z nimi zasady etyczne. Część trzecia traktuje o zastosowaniu wartości i zasad w praktyce. Szczegółowo:

Część I: Ogólny zarys etyki

1.1.	<i>Definicja etyki</i>
1.2.	<i>Podstawowe założenia</i>
1.3.	<i>Podejście do Kodeksu Etycznego</i>
1.4.	<i>Podstawowe cele</i>
1.5.	<i>Zobowiązania:</i>
1.5.1	<i>narodowych Stowarzyszeń afiliowanych przy EATA</i>
1.5.2	<i>członka EATA</i>

---

¹ Niniejszy Kodeks zastępuje wszystkie wcześniejsze Kodeksy Etyki EATA. Zawiera on wszystkie normy dawnego Kodeksu Etycznego, lecz ponadto kładzie również nacisk na kryteria etycznego postępowania zawodowego. Wartości i związane z nimi zasady etyczne stanowią podstawę zachowań etycznych i identyfikowania nieetycznego postępowania. Kodeks powstał dzięki współpracy, zgodzie i refleksji Komisji Etyki EATA (Barbara Classen, Brigitte Evrard, Margarethe Podlesch, Ritva Piironen, Jacqueline Dossenbach, Valentin Lapanja Furlan). Główna treść kodeksu jest dziełem podkomisji Komisji Etyki EATA składającej się z wielonarodowej grupy obejmującej następujących członków: Robin Walford (Co-ord.), Vladimir Goussakowski, Claude-Marie Dupin, Sabine Klingenberg, ze szczególnym uwzględnieniem Carli de Nitto I jej znaczącego wkładu.

² Termin “praktyk” jest używany w niniejszym kodeksie w związku z wszystkimi członkami EATA używającymi AT i/lub innych koncepcji jako modeli dla zrozumienia i zmieniania jednostek, par, grup czy organizacji. Słowo “klient” oznacza jakiegokolwiek użytkownika, pacjenta, studenta, grupę czy organizację, którzy otrzymują profesjonalne usługi członków EATA.

³ Sankcje mogą wzrastać do czasowego lub nieodwołalnego zawieszenia członkostwa

Część II: Podstawowy Kodeks Etyczny

- 2.1. Wartości podstawowe
- 2.2. Podstawowe zasady etyczne
- 2.3. Wytyczne dla Kodeksu Etycznego EATA

Aneks: Deklaracja Praw Człowieka

Aneks 2: Przykłady wartości i zasad etycznych oraz postępowania zgodnego z kluczowymi punktami Kodeksu Etycznego EATA:

- 3.1. Psychoterapia
- 3.2. Doradztwo
- 3.3. Edukacja
- 3.4. Organizacja
- 3.5. Szkolenie

Część I

Ogólny zarys etyki

1.1. Niektóre definicje etyki

Etyka⁴ w swym najszerszym znaczeniu jest dyscypliną filozoficzną, która bada ludzkie działania, co obejmuje zarówno intencje moralne, jak i ludzką wolę. Etyka⁵ zakłada zdolność do wyboru sposobu działania. Obejmuje ona zdolność do wybierania zgodnie z własnymi parametrami (etyka subiektywna) oraz zdolność do wybierania przy uwzględnieniu perspektywy drugiego człowieka (etyka intersubiektywna).

Deontologia (etyka zawodowa) jest nauką o moralnym obowiązku i zobowiązaniu praktyków, aby działać etycznie.

1.2. Podstawowe założenia

- *Istnieje ścisły związek między etyką i praktyką⁶ - postępowanie może być etyczne lub nie w zależności od tego, czy przyczynia się do dobrostanu naszego i innych czy też nie.*
- *Etyka stanowi ogólne ramy, które prowadzą praktyka podczas świadczenia usług i zawsze leży u podstaw praktyki.* Nie ogranicza się jedynie do rozwiązywania trudnych i problematycznych sytuacji.
- *Etyka określa wartości które pomagają ludziom realizować swój potencjał jako istot ludzkich; wartości leżą u podstaw zasad etycznych jako wytycznych do realizowania wartości i zasad będących podstawą norm deontologicznych, i są wytycznymi dla praktyki zawodowej.*

---

⁴ Definicja ta pochodzi z włoskiego słownika Dizionario delle Idee, Sansoni, 1977, str. 392.

⁵ Dokładne znaczenie etyki przedstawia ją jako synonim moralności ("Ethos" i "Mos" w grece i łacinie oznaczają obyczaje, zwyczaje) i odnoszą się do zdolności autoanalizy w celu odnalezienia spełnienia: tak więc zachowujemy się etycznie kiedy spełniamy swój potencjał i dbamy o spełnienie innych.

⁶ *Praktyka* oznacza profesjonalną relację pomocy, która występuje kiedy praktyk i użytkownik zgadzają się na jasny kontrakt. Dotyczy to wszystkich czterech specjalności: psychoterapii, doradztwa, edukacji i organizacji; zastosowanie może być różne, lecz uzasadnienie jest takie samo we wszystkich tych obszarach.

1.3. Podejście do Kodeksu Etycznego

Kodeks Etyczny EATA określa *wartości podstawowe*. Wartości te zapewniają punkt odniesienia dla praktyka odnośnie postępowania osobistego i zawodowego, tak aby promować dobrostan osób zaangażowanych w profesjonalną relację. Wartości te pomagają skonstruować kryteria etycznego i profesjonalnego postępowania. Kodeks zawiera podstawowe założenia dotyczące wartości oraz związane z nimi zasady etyczne i stosuje je jako podstawę dla informowania o etycznej praktyce we wszystkich zawodach związanych z pomaganiem.

Kodeks deontologiczny (kodeks etyki zawodowej) oferuje zasób określonych zasad regulujących postępowanie praktyka w celu ochrony praw każdego użytkownika. Te z kolei są ściśle powiązane z prawami państwowymi i mają charakter odpowiadający różnym profesjonalnym ciałom.

Celem *kodeksu etycznego i deontologicznego* jest zagwarantowanie praw ludzkich, a także ochrony przez prawa państwowe.

Dlatego też w Kodeksie tym położono nacisk na znaczenie podtrzymywania jasnych wartości i zasad etycznych w celu stworzenia punktu odniesienia w radzeniu sobie z różnymi sytuacjami, nawet jeśli nie są one specjalnie wyszczególnione w Kodeksie Etycznym.

Takie podejście do etycznej praktyki wykracza poza zwykłe stosowanie zbioru zasad, które wyznaczają co powinno lub nie powinno być czynione i skłania do rozważania wartości i zasad prowadzących praktyków w Analizie Transakcyjnej. Możliwe jest napotkanie sytuacji, które nie zostały ujęte szczególnymi kodeksami lub konieczność wyboru między zasadami. W takich okolicznościach jakiegokolwiek działania staje się nieetyczne, jeśli można udowodnić, że praktyk nie wykazał się odpowiednią pieczołowitością w odniesieniu do wartości i zasad AT. Podane niżej przykłady stanowią wskazanie dobrej praktyki i nie mają być traktowane jako wyczerpujące wszelkie możliwości.

Ponadto, ujmowanie etyki w kategoriach ogólnych wartości i zasad pomaga brać pod uwagę różnice kulturowe w społeczności EATA i zapewnia organizacjom narodowym wzorzec możliwy do zintegrowania z narodowymi kodeksami deontologicznymi (kodeksami etyki zawodowej).

1.4. Podstawowe cele

1. Podnosić świadomość praktyka i pogłębiać myślenie w kategoriach etyki (wartości i zasad, a także norm i zakazów) aby stworzyć punkt odniesienia dla analizowania sytuacji ludzkich.
2. Dać członkom EATA jasny wzorzec etyki, tak aby praktyk posiadał kryteria pomocne w wyborze stanowisk etycznych i wykorzystywał je jako punkt odniesienia w analizowaniu praktycznych sytuacji.
3. Zapewniać przykłady zastosowania zasad etycznych wywiedzionych z wartości, tak aby praktycy rozumieli związek pomiędzy nimi i nie polegali przesadnie na jednym, sztywnym zbiorze zasad.
4. Ukazywać konieczność autorefleksji poprzez odwoływanie się do wartości i zasad etycznych zamiast listy reguł czy wymaganych zachowań.

Ze względu na charakter EATA, będącego stowarzyszeniem stowarzyszeń, artykuł ten ma dwie części: pierwsza dotyczy poszczególnych Stowarzyszeń, druga zaś indywidualnych członków EATA.

1.5.1. Zobowiązania stowarzyszeń narodowych afiliowanych z EATA

Każde stowarzyszenie narodowe afiliowane z EATA zgadza się z niniejszym Kodeksem Etycznym i zobowiązuje się:

- stosować Kodeks Etyczny EATA jako wzorzec do integracji z kodeksem etycznym i deontologicznym własnego kraju w powiązaniu z różnymi profesjami praktyków AT, z aspektami kulturowymi i prawami narodowymi, zapewniając aby każdy członek uznawał ów kodeks i stosował go w praktyce;
- troszczyć się o rozwiązywanie problemów, gdy zawodowe postępowanie członka jest niezgodne z narodowym kodeksem etycznym, kodeksem EATA i z prawem państwowym;
- zwracać się do Komisji Etyki EATA z każdą nierozwiązaną kwestią dotyczącą członka indywidualnego lub organizacji, i prosić o pomoc w wyjaśnianiu tego procesu tak, by można było osiągnąć ostateczne rozwiązanie.

1.5.2. Zobowiązania członków Stowarzyszeń Narodowych

Każdy indywidualny członek Stowarzyszenia Narodowego afiliowanego przy EATA, zgadza się z Kodeksem Etycznym EATA i zobowiązuje się do:

- stosowania go jako punktu odniesienia dla własnego myślenia etycznego oraz jako wskazówki podczas wykonywania praktyki;
- przestrzegania deontologicznego kodeksu własnego państwa (kodeksu etyki zawodowej), w odniesieniu do szczególnego charakteru własnej praktyki;

Każda osoba jest odpowiedzialna za własne postępowanie zawodowe i powinna być świadoma swoich zobowiązań wobec społeczności EATA. Jeśli postępowanie to będzie niezgodne z kodeksem EATA i kodeksem obowiązującym w danym państwie, sprawa zostanie zbadana i oceniona przez odpowiednie ciało w danym państwie, które zadecyduje o stosownych sankcjach.

Każdy trener EATA zobowiązuje się do przedyskutowania i przestrzegania niniejszego kodeksu we wszystkich aspektach treningu.

Część II

Podstawowy Kodeks Etyczny

Etyka jest dyscypliną, która unaocznia podstawowe wartości stymulujące proces poszerzania świadomości istot ludzkich.

Wartości wywodzą się ze światopoglądu egzystencjalnego i filozoficznego, są obowiązujące dla każdego i przyczyniają się do dobrostanu własnego i innych. Są uniwersalne i transcendentne zarówno wobec norm kulturowych, jak i indywidualnej realizacji.

Zasady etyczne wywodzą się z wartości i wskazują na pożądane postawy, które należy przyjmować, aby przekładać wartości na praktykę zawodową. Zasady, ze względu na swój charakter, powinny być interpretowane kulturowo. Niektóre zasady mogą być wyrażane w różny sposób w dwóch różnych kulturach. Są one również obowiązujące dla każdej osoby, pośrednio

lub bezpośrednio zaangażowanej w działanie z danym praktykiem.

W tej części zostaną określone i zdefiniowane poszczególne wartości i zasady etyczne. Wartości te są podstawą wszelkiego zdrowego rozwoju ludzkiego, zarówno w kategoriach indywidualnych, jak i interpersonalnych, dlatego można je uważać za podstawowe prawa ludzkie. Z tego też powodu wartości określone w niniejszym Kodeksie są spójne z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka⁷

Zasady etyczne są zdefiniowane zwięźle. Powinny być stosowane w praktyce poprzez uwzględnianie ludzi zaangażowanych pośrednio bądź bezpośrednio. Dlatego dla każdej zasady podana jest lista możliwych kwestii, które należy brać pod uwagę aby przejawiać etyczne postępowanie wobec klienta, samego siebie jako praktyka, uczestników treningu, kolegów i całego ludzkiego otoczenia/społeczności.

2.1. Wartości podstawowe

Wartość oznacza to, co jest podstawowe dla istot ludzkich w zwiększaniu rozwoju osobistego oraz spełnienia własnego i innych. Obejmuje ona odniesienia do prawa naturalnego, które pomagają ludziom zachowywać się z szacunkiem wobec siebie i innych. Następujące wartości są powiązane z Prawami Człowieka i zawarte w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Taki punkt odniesienia pozostaje również w zgodzie z egzystencjalną i filozoficzną perspektywą Analizy Transakcyjnej. Wiele wartości można ekstrapolować, tak więc poniższa lista nie powinna być uważana za wyczerpującą przez członków EATA. Biorąc pod uwagę zakres działań AT, podstawowymi wartościami są:

1. Godność istot ludzkich⁸

Każda istota ludzka jest wartościowa, bez względu na płeć, pozycję społeczną, wyznanie religijne, pochodzenie etniczne, zdrowie fizyczne i psychiczne, poglądy polityczne, orientację seksualną, etc.

2. Samostanowienie⁹

Każda jednostka ma wolność decydowania o swojej przyszłości w ramach prawa obowiązującego w jej państwie, przy odpowiednim uwzględnieniu potrzeb własnych i innych osób. Każda osoba może uczyć się na własnych doświadczeniach, jak pokierować sobą, uwzględniając naturę świata i wolność innych.

3. Zdrowie¹⁰

Stabilność fizyczna i psychiczna jest prawem każdej jednostki i musi być aktywnie strzeżona.

4. Bezpieczeństwo¹¹

Każda osoba musi mieć możliwość eksploracji i wzrostu w środowisku, które umożliwia poczucie bezpieczeństwa.

5. Wzajemność¹²

Każda osoba, założywszy że żyje i wzrasta w świecie relacji interpersonalnych, pozostaje

---

⁷ Proklamowaną 10 grudnia 1948 r. przez Powszechne Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych

⁸ Art. 1, 2, 3 Uniwersalnej Deklaracji Praw Człowieka, patrz aneks.

⁹ Art. 18, 19 Uniwersalnej Deklaracji Praw Człowieka, patrz aneks.

¹⁰ Art. 24 i 25 Uniwersalnej Deklaracji Praw Człowieka, patrz aneks.

¹¹ Art. 22 i 23 Uniwersalnej Deklaracji Praw Człowieka, patrz aneks.

¹² Art. 29 Uniwersalnej Deklaracji Praw Człowieka, patrz aneks.

z wzajemnością zaangażowana w dobrostan innych, rozwijając wzajemną zależność z innymi, aby budować bezpieczeństwo własne i innych. Wartości te są bezpośrednio związane ze sobą nawzajem i będą miały wpływ na praktyków AT w ich własnej praktyce.

2.2. Podstawowe Zasady Etyczne

Ze względu na naturę wartości i ich znaczenie w życiu człowieka oraz aby zagwarantować każdej osobie prawa i szacunek, konieczne jest określenie jasnych zasad postępowania, które są ściśle powiązane z wartościami. Zasady etyczne wywodzą się z wartości i mają na celu wskazywanie jak praktykować, aby zwiększać dobrostan, rozwój i wzrost osoby. Mają charakter preskryptywny i zapewniają kryteria etycznego postępowania.

Wykorzystując wartości jako punkt wyjścia, możliwe jest ustalenie zbioru zasad etycznych. Wśród nich głównymi są:

- *Szacunek*
- *Wzmacnianie ludzkiego potencjału*
- *Ochrona*
- *Odpowiedzialność*
- *Zaangażowanie w relację*

W zawodach związanych z pomaganiem zasady etyczne powinny odnosić się do wielu obszarów, tak aby wpływać na etyczne postępowanie. Główne obszary to:

- Klienci
- Ja jako praktyk
- Stażyści
- Koledzy
- Środowisko ludzkie/Społeczność

Praktycy AT będą uwzględniać każdą wartość i wywodzące się z niej zasady etyczne i wykażą się autorefleksją, aby zdecydować jaką przyjąć postawę i jak postępować w każdym z wymienionych obszarów. Praktyk będzie analizować jakąkolwiek sytuację uwzględniając wpływ zasad etycznych na swoją praktykę i wybierać zachowania, które uwzględnią szeroką gamę czynników, np. klienta, samego praktyka, środowisko, etc.

Po krótkiej definicji każdej zasady etycznej znajduje się lista kwestii do których można się odnieść. Umożliwi ona praktykom ocenę sytuacji i wzięcie odpowiedzialności za swoje wybory. Po pierwsze są na niej przykłady dobrej praktyki wykonywanej w odpowiedzi na daną zasadę etyczną. Lista wyszczególnia kryteria, które powinno się przyjmować w praktyce AT. Mają one stymulować praktyka do autorefleksji, której celem będzie przełożenie zasad na praktykę. Lista nie jest wyczerpująca i każdy praktyk na pewno znajdzie tu własną odpowiedź, patrząc na pięć wskazanych celów. Pomoże to praktykom rozjaśnić powody stojące za ich postępowaniem.

1. *Szacunek* dla każdej osoby jako istoty ludzkiej, bez względu na jakąkolwiek szczególną cechę bądź jakość.

- *wobec klientów:* praktyk w pełni uwzględnia i stara się zrozumieć osobiste perspektywy każdej jednostki. Pomaga osobie pozostać w zgodzie z jej własną perspektywą. Praktyk zapewnia klientowi najlepsze możliwe usługi. Zapewnia też bezpieczne i profesjonalne otoczenie, i, będąc świadomym siły swojej pozycji, starannie tworzy otoczenie sprzyjające zaufaniu, unikając sytuacji, które mogłyby mieć dla kogokolwiek charakter nadużycia, etc.
  - *wobec siebie:* praktyk będzie uwzględniał własne perspektywy/trudności/preferencje i kierował do innych kompetentnych kolegów każdego klienta lub sytuację, z którymi nie chce lub nie potrafi się uporać, etc.
  - *wobec stażystów:* trener, świadomy poziomu wyuczenia stażystów, będzie udzielał odpowiedniego wsparcia, zapewniać wszelkie konieczne zasoby do uczenia się i będzie otwarty w dostosowywaniu własnego stylu nauczania do potrzeb szkolących się stażystów, etc.
  - *wobec kolegów:* praktyk zachowa świadomość profesjonalizmu kolegów i kiedy pojawią się jakieś trudne kwestie, bezpośrednio odniesie się do nich z kolegą. Po wysłuchaniu odpowiedzi praktyk dokona niezależnej oceny kwestii, etc.
  - *wobec społeczności:* praktyk uwzględni specyficzną kulturę swojej społeczności i nie będzie dążyć do narzucania swoich wartości, etc.
-
2. *Rozwijanie ludzkiego potencjału, które podkreśla znaczenie stymulowania wzrostu każdej osoby.*
- *wobec klientów:* praktycy zobowiązują się pracować na rzecz rozwijania świadomości klientów w zakresie ich godności, odpowiedzialności i praw, etc.
  - *wobec siebie:* praktycy nieustannie kształcą się w swojej specjalności, aby poszerzać wiedzę i dbać o rozwój zawodowy i osobisty.
  - *wobec stażystów:* praktycy oceniają kompetencje stażystów i umożliwiają im rozwój potencjału, wzrost i zwiększenie dobrostanu, etc.
  - *wobec kolegów:* praktycy szanują wkład swoich kolegów i stwarzają okazje do poszerzania profesjonalizmu, poszukując możliwości dzielenia się kompetencjami, zamiast zazdrościć sobie wzajemnie odkryć, etc.
  - *wobec społeczności:* praktycy myślą w kategoriach szerszego dobra społeczności, a także jednostki, etc.
3. *Ochrona oznacza troszczenie się zarówno o siebie, jak i innych (fizycznie i psychicznie, etc.) mając na uwadze wyjątkowość i wartość każdego.*
- *wobec klientów:* Praktyk oferuje odpowiednie usługi klientom, zapewniając im bezpieczne środowisko pracy (np. dyskrecję, bezpieczeństwo fizyczne, informację i zgodę na procedury wysokiego ryzyka), przy zachowaniu świadomości jakichkolwiek destrukcyjnych skłonności klienta. Praktyk i klient nie będą zawierać lub podtrzymywać kontraktu profesjonalnego, jeśli inne działania lub relacje mogą mu zagrozić (G)¹³; zachowają dyskrecję, nawet jeśli relacja terapeutyczna zakończyła się;
  - *wobec siebie:* Praktycy zadbać o własne wartości i procesy uczenia się, a także odmówią pracy w sytuacji powodującej wewnętrzny konflikt lub wymagającej wyższego poziomu kompetencji. Zadbać o własne bezpieczeństwo i zdecydują się zakończyć relację z klientem, jeżeli doświadczą jakichkolwiek stanów fizycznych czy psychicznych, które osłabiają ich zdolność do efektywnej i kompetentnej pracy z klientem (K) etc.
  - *wobec stażystów:* Praktycy zachęcają stażystów do rozpoznawania własnych preferencji i ograniczeń, aby chronili samych siebie i klientów przed niewłaściwymi czy szkodliwymi interwencjami. Będą stymulować stażystów do dbania o ich wzrost osobisty i zawodowy, na podstawie ich stylów personalnych i odnosząc się do kwestii osobistych, które zagrażają ich własnemu bezpieczeństwu czy też bezpieczeństwu innych.

- wobec kolegów: Praktycy mają wolę konfrontowania uchylających opinii czy działań z kolegami (B) etc.;
- wobec społeczności: zapewniają klientom usługi w pełni zgodnie z obowiązującym prawem państwowym, etc.

4. *Odpowiedzialność* oznacza wzięcie pod uwagę konsekwencji naszych działań jako klientów, trenerów, terapeutów, superwizorów, doradców, etc.

- wobec klientów: Praktycy zawierają jasne kontrakty i rozwiązują relacje profesjonalne jeśli klient nie jest w stanie bądź nie chce funkcjonować autonomicznie i odpowiedzialnie (E). Nie będą wykorzystywać klienta w jakikolwiek sposób (F) ani działać w sposób, który powoduje celową szkodę klienta (C), etc.;
- wobec siebie: Uwzględniają wpływ swojej pozycji na klienta i są ostrożni jeśli chodzi o sposób w jaki się do niego odnoszą, aby zwiększać dobrostan, a zapobiegać nadużyciom; etc.
- wobec stażystów: Praktycy są świadomi potrzeb stażystów związanych z uczeniem się i zapewniają im konieczne narzędzia oraz informacje do nauki. Jeśli stażysta nie chce zmienić nieetycznej sytuacji, skonfrontują się z nim i zadecydują o etycznym działaniu dostosowanym do sytuacji, etc.;
- wobec kolegów: Przyjmują obowiązek skonfrontowania kolegi, jeśli mają rozsądny powód, by wierzyć, że działa on w sposób nieetyczny, zaś nie osiągnąwszy rozwiązania zgłoszą sprawę do odpowiedniego ciała do spraw etyki (L) etc.;
- wobec społeczności: Praktycy będą traktować jako obowiązek zawodowy troskę o psychiczne i fizyczne zdrowie swojej społeczności, etc.;

5. *Zaangażowanie w relacje* oznacza rozwijanie prawdziwego zainteresowania dobrostanem klientów.

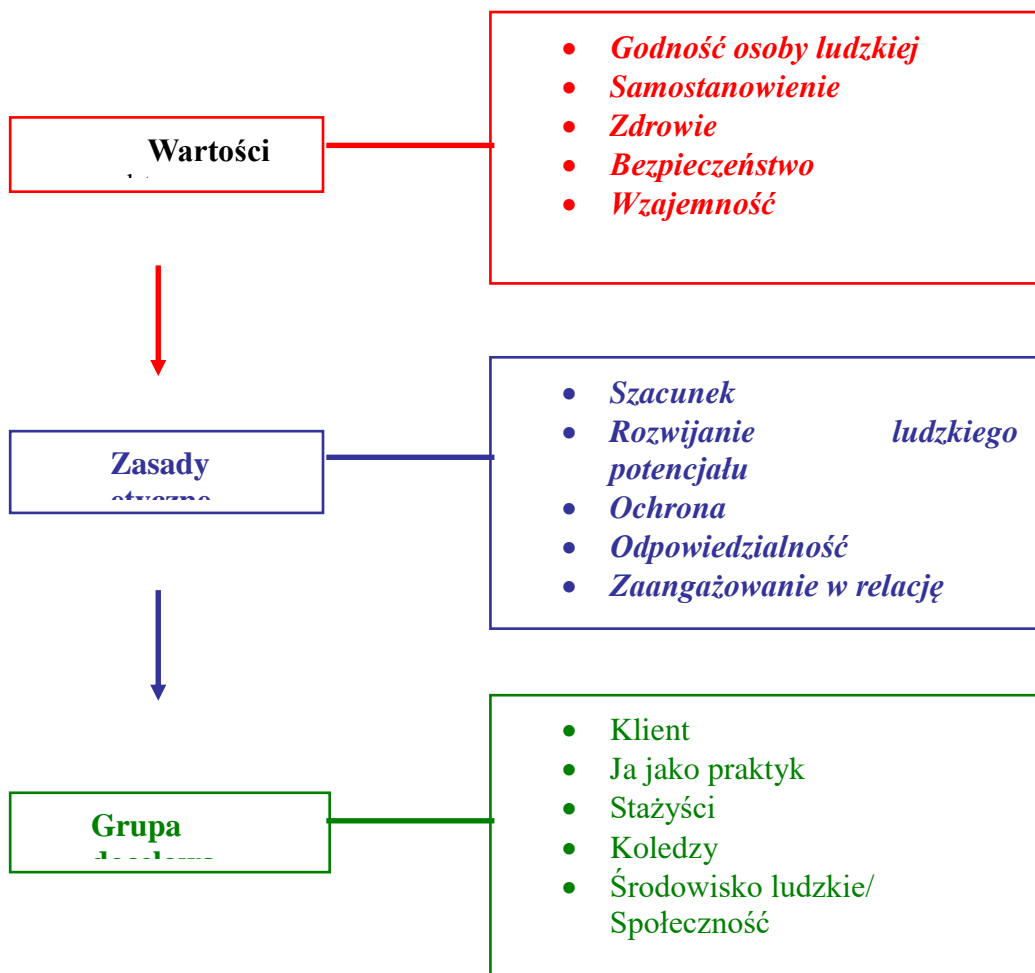
- wobec klientów: praktycy działają uważnie i uwzględniają interpersonalny świat jednostki oraz swój wpływ na niego, etc.;
- wobec stażystów: praktycy uczą stażystów uwzględniać interpersonalny świat ich klientów, etc.;
- wobec kolegów: angażują się w konferencje, etc. dzieląc się wkładem własnym, etc.;
- wobec społeczności: praktycy są świadomi i aktywni w życiu swojej społeczności, etc.;

W celu podjęcia etycznej decyzji praktycy mogą się oprzeć na zasadach etycznych, które umożliwiają im ocenę różnych sytuacji, tak aby ich wybór działania był w pełni wyważony. Może się jednak stać i tak, że praktycy znajdą się w sytuacjach, w których nie będzie możliwe pogodzenie wszystkich zasad. Pomimo takiej trudności praktyk będzie zmuszony przyjrzeć się specyficznej sytuacji, rozważyć różne perspektywy i ponieść odpowiedzialność za swoją decyzję.

Następujący schemat (Rys. 1) stanowi syntezę podstawowego Kodeksu Etyki. Wykorzystano tu trzy poziomy do oceny sytuacji w kategoriach etyki:

1. Poziom pierwszy, *Wartości podstawowe* – mające zastosowanie do każdej istoty ludzkiej i obowiązujące uniwersalnie.
2. Poziom drugi, *Zasady etyczne* – zaprasza do interpretacji kulturowych i sugeruje różnice w obrębie różnych profesji.
3. Poziom trzeci, *Grupa docelowa* – oznacza ludzi lub sytuacje, które należy wziąć pod uwagę w etycznej praktyce.

Rys. 1. Synteza podstawowego Kodeksu Etycznego: trzy poziomy analizy dla etycznej praktyki.

Aneks

Artykuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka związane z wartościami podstawowymi

Art. 1: *Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw. Są oni obdarzeni rozumem i sumieniem i powinni postępować wobec innych w duchu braterstwa.*

Art. 2: *Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności zawarte w niniejszej Deklaracji bez względu na jakiegokolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości pochodzenia społecznego, majątku, urodzenie lub jakiegokolwiek innego stanu. Nie wolno ponadto czynić żadnej różnicy w zależności od sytuacji politycznej, prawnej lub międzynarodowej kraju lub obszaru, do którego dana osoba przynależy, bez względu na to, czy dany kraj lub obszar jest niepodległy, czy też podlega systemowi powiernictwa, nie rządzi się samodzielnie lub jest w jakikolwiek sposób ograniczony w swej niepodległości.*

Art. 3: *Każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swej osoby.*

Art. 18: *Każdy człowiek ma prawo wolności myśli, sumienia i wyznania; prawo to obejmuje swobodę zmiany wyznania lub wiary oraz swobodę głoszenia swego wyznania lub wiary bądź indywidualnie, bądź wspólnie z innymi ludźmi publicznie i prywatnie, poprzez nauczanie, praktykowanie, uprawianie kultu i przestrzeganie obyczajów.*

Art. 19: *Każdy człowiek ma prawo wolności opinii i wyrażania jej; prawo to obejmuje swobodę posiadania niezależnej opinii, poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania informacji i poglądów wszelkimi środkami, bez względu na granice.*

Art. 22: *Każdy człowiek ma jako członek społeczeństwa prawo do ubezpieczeń społecznych, ma również prawo do urzeczywistniania - poprzez wysiłek i współpracę międzynarodową oraz zgodnie z organizacją i zasadami każdego Państwa - swych praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, niezbędnych dla jego godności i swobodnego rozwoju jego osobowości.*

Art. 23: *(1)Każdy człowiek ma prawo do pracy, do swobodnego wyboru pracy, do odpowiednich i zadawalających warunków pracy oraz do ochrony przed bezrobociem.*

(2)Każdy człowiek, bez względu na jakiegokolwiek różnice ma prawo do równej płacy za równą pracę. (3)Każdy pracujący ma prawo do odpowiedniego i zadawalającego wynagrodzenia, zapewniającego jemu i jego rodzinie egzystencję odpowiadającą godności ludzkiej i uzupełnianego w razie potrzeby innymi środkami pomocy społecznej.

(4) Każdy człowiek ma prawo do tworzenia związków zawodowych dla ochrony swych interesów.

Art. 24: *Każdy człowiek ma prawo do urlopu i wypoczynku, włączając w to rozsądne ograniczenie godzin pracy i okresowe płatne urlopy.*

Art. 25: *Każdy człowiek ma prawo do stopy życiowej zapewniającej zdrowie i dobrobyt jego i jego rodziny, włączając w to wyżywienie, odzież, mieszkanie, opiekę lekarską i konieczne świadczenia socjalne, oraz prawo do ubezpieczenia na wypadek bezrobocia, choroby, niezdolności do pracy, wdowieństwa, starości lub utraty środków do życia w inny sposób od niego niezależny. Matka i dziecko mają prawo do specjalnej opieki i pomocy. Wszystkie dzieci, zarówno małżeńskie jak i pozamałżeńskie, korzystają z jednakowej ochrony społecznej.*

Art. 29: *Każdy człowiek ma obowiązki wobec społeczeństwa, bez którego niemożliwy jest swobodny i pełny rozwój jego osobowości.*

W korzystaniu ze swych praw i wolności każdy człowiek podlega jedynie takim ograniczeniom, które są ustalone przez prawo wyłącznie w celu zapewnienia odpowiedniego uznania i poszanowania praw i wolności innych i w celu uczynienia zadość słusznym wymogom moralności, porządku publicznego i powszechnego dobrobytu demokratycznego społeczeństwa. Z niniejszych praw i wolności nie wolno w żadnym przypadku korzystać w sposób sprzeczny z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych.